

”Tyskerkirkegården” i Haslev

De nummererede granitsten ligger nu igen på tyskerkirkegården

Da Haslev Museum blev nedrevet i 2019, blev kirken kontaktet fra museet vedr. nogle nummererede granitsten, der lå som belægningssten i museets have, og som stammede fra de tyske gravsteder på Haslev kirkegård.

Haslev Museum (foto fra Arkiv.dk)

Et lille udsnit af granitstenene på kirkegårdens materialeplads

Kirkens gartnere Helle Gregersen og Martin Jensen kørte til museet, hvor nedrivningsmaskinerne var i gang med nedrivning af bygningen. Her fandt de granitstenene, som delvist var gravet op og delvist stadig lå i belægningen. Granitstenene blev taget med og lagt på kirkegårdens materialeplads. Her har de ligget, indtil de nu er blevet placeret ved mindesmærket på tyskerkirkegården.

Omkring mindesmærket ligger i alt 85 nummererede granitsten.

Martin Sauer, som er teamleder på Haslev Kirkegård, fortæller i en lille video fra 21. januar 2020, at: "Det her er altså de markeringssten, der var før granitkorsene blev sat op". Videoen kan findes på Sjællandske Nyheders hjemmeside.¹

Ved gravpladsens etablering i 1945 blev der sat hvide trækors på gravene, som var placeret på Haslev Højskoles jord, lige uden for Haslev Kirkegård. Det var tyskerne der selv begravde de døde soldater og flygtninge.

Gravstederne i 1945 med de hvide trækors. (Arkiv.dk)

Gravpladsen i perioden mellem trækors og granitkors. (Arkiv.dk)

Efter befrielsen i maj 1945 overgik ansvaret for gravpladsen til Statens Civile Luftværn, der med det lokale luftværnskontor i Haslev varetog de praktiske opgaver med "Flygtningelazarettet i Haslev" og med den tyske gravplads. I praksis var det ingeniør P. Hagenborg, der var bindeled mellem ledelsen på flygtningelazarettet, myndighederne og menighedsrådet. Arkitekt Arne Majborn udarbejdede den 29. maj 1946 en tegning over den tyske kirkegård med plads til i alt 218 gravsteder, selvom der på daværende tidspunkt kun var begravet 120 døde. Man regnede med, at der ville komme flere dødsfald blandt de flygtninge, som fortsat var i Haslev.

Den 31. maj 1946 skriver Ledelsen på flygtningelazarettet til Statens Civile Luftværn²:

Angaaende den tyske Flygtningekirkegaard i Haslev

I Henhold til Telefonsamtale af 29' Maj 1946 med Sekretær Ostenfeldt skal man herved tillade sig at forespørge, hvorledes man fremtidigt skal forholde sig med den tyske Kirkegaard. Den tyske Kirkegaard ligger umiddelbart op til Haslev Kirkegaard og udgør et Areal af 890 m2 med 162 Grave, der bliver begravet ca. 6 pr. Md. I Begyndelsen blev Gravene beplantet med Blomster og passet af Tyskerne selv, og der blev anbragt et Trækors med Inskription paa hver Grav, men Trækorsene bliver efterhaanden helt sorte. Man vil gerne vide, om man fortsat maa bevilge Trækors, med Inskription til de enkelte Grave, samt om man maa købe stedmoderblomster og andre Blomster til beskeden Udsmykning. Det bemærkes, at Arbejdet med Gravning af Grave m. v. udføres af Hospitalspersonalet. Kirkegaardens og de enkelte Graves Pasning kan udføres af de tyske opgaende Patienter og Hospitalets Personale. Det er fra den danske Ledelses side ønskeligt, om man maa købe Buskbom og lidt Blomster til Udsmykning, idet Kirkegaarden er saaledes beliggende, at den staar i direkte Forbindelse med Hospitalets Grund og Tyskerne udviser en ret stor Interesse for at holde den i Orden; de nøgne Jordhøje alene er et trist Skue."

¹ på adressen <https://www.sn.dk/art1315250/faxe-kommune/video-historien-om-tyskerkirkegaarden-i-haslev/>

² Korrespondance om tyskerkirkegården i Haslev. Lokalhistorisk arkiv i Rønnede (tidl. lokalekilder.dk).

Jeg har ikke kunnet finde noget svar på denne henvendelse, men det må være her, de nummererede granitsten kommer ind i billedet.

I 1947 købte flygtningeadministrationen jordstykket af Haslev Højskole, og flygtningeadministrationen betalte for vedligeholdelsen af gravpladsen. Den blev indrettet med det centrale granitkors, indhegnet og der blev etableret en adgang fra kirkegården ved Haslev Kirke, efter aftale med menighedsrådet.

I 1962 indgik Tyskland og Danmark en aftale om, at de begravede på over 400 krigsgravsteder i Danmark, skal samles på færre steder. Det rejste en voldsom modstand lokalt rundt omkring i Danmark, hvor hovedsynspunktet var, at man ikke ønskede mindepladser for tyskere³. Især i Jylland var modstanden udtalt. Men aftalen blev ført ud i livet, mens Bodil Kock var kirkeminister, og der blev foretaget opgravninger og genbegravelser på i alt 34 gravpladser i Danmark. Dette skete i samarbejde mellem tyske og danske myndigheder. Den tyske organisation "Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge" foranstaltede, at der i 1969-70 blev opsat de nuværende granitkors med inskriptioner⁴. På denne organisations hjemmeside findes der dokumentation for, at granitstenene markerede gravene før granitkorsene blev sat op:

Uddrag af teksten på den tyske organisations hjemmeside om Kriegsgräberstätten, Haslev Dänemark (forkortet og oversat til dansk):

"...De fleste af gravene var tidligere markeret med nummererede sten. Disse blev erstattet af stenkors med to navne på hver side, med undtagelse af gravene langs den vestlige og østlige hæk, hvis kors kun har indskrifter på den ene side. Bagest på gravpladsen står et stenkors rejst af danskere. Foran det angiver en stenplade antallet af krigsdøde, der er begravet her, på tysk og dansk. En dansk flygtningeorganisation bidrog økonomisk til udvidelsen af denne gravplads."

Der foreligger fortsat en aftale med Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge, som betaler Haslev Kirke for vedligeholdelsen af anlægget⁵.

Nu i 80-året for Danmarks befrielse, har der været fornyet interesse for historien om tyskerkirkegården i Haslev, og det er mit indtryk, at den tidligere modstand mod de tyske gravpladser nu er erstattet af forståelse og respekt.

Jørgen Hansen

8. sep. 2025

P.S. for den særligt interesserede findes der en video med Kaare Johannesen om tyskerkirkegården i Haslev⁶

³ "De tyske gravflytninger i Danmark 1958-1968" af Finn Riber Jensen, Holsted. Udgivet af Historisk samfund for Ribe Amt 1999

⁴ Den tyske organisations hjemmeside <https://kriegsgraeberstaetten.volksbund.de/> og <https://kriegsgraeberstaetten.volksbund.de/friedhof/haslev>

⁵ Folder på dansk, tysk og engelsk om tyskerkirkegården, på Haslev Kirkes hjemmeside

⁶ på adressen <https://www.kaarejohannesen.dk/naestekaerlighedens-graenser-flygtninge-1945/>